
BOSNA I HERCEGOVINA
Federacija Bosne i Hercegovine
KANTON SARAJEVO
GRAD SARAJEVO
GRADONAČELNIK

Grad Sarajevo
City of Sarajevo

BOSNIA AND HERZEGOVINA
Federation of Bosnia and Herzegovina
CANTON OF SARAJEVO
CITY OF SARAJEVO
MAYOR

INFORMACIJA
o stanju ljudskih prava u Bosni i Hercegovini
(Informativni materijal)

Predlagač: Gradonačelnik Grada Sarajeva
Obrađivač: Gradska služba za lokalnu
samoupravu i razvoj grada

Sarajevo, novembar 2018. godine

Adresa: Hamdije Kreševljakovića 3, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina
Tel: +387 33 208 340, +387 33 443 050; **Fax:** +387 33 208 341
e-mail: grad@sarajevo.ba; **web:** www.sarajevo.ba

EYOF 2019
Sarajevo & East Sarajevo

I N F O R M A C I J A

o stanju ljudskih prava u Bosni i Hercegovini

UVOD

Programom rada Gradskog vijeća Grada Sarajeva za 2018. godinu, za mjesec novembar, utvrđeno je razmatranje informativnog materijala – Informacija o stanju ljudskih prava u Bosni i Hercegovini. Navedena informacija treba da sadrži podatke iz godišnjeg izvještaja nadležne Institucije ombudsmena BiH.

U skladu sa Zakonom o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine, to je nezavisna institucija uspostavljena u cilju promovisanja dobre uprave i vladavine prava, zaštite sloboda fizičkih i pravnih lica, kako je garantovano Ustavom Bosne i Hercegovine i međunarodnim sporazumima, koji se nalaze u dodatku tog Ustava, te s tim u vezi nadgledaju aktivnosti institucija Bosne i Hercegovine, njenih entiteta i Brčko distrikta.

Trenutno, Ombudsman BiH funkcioniše na osnovu Ustava BiH i navedenog Zakona, kojim su zagaranтовani nezavisnost i okvir infrastrukture za zaštitu i promovisanje ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Zakonska obaveza Institucije ombudsmena je izrada godišnjeg izvještaja o rezultatima aktivnosti, a izvještaj se dostavlja Predsjedništvu Bosne i Hercegovine, Predstavničkom domu i Domu Naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine i Narodnoj skupštini Republike Srpske.

Godišnji izvještaj o rezultatima aktivnosti Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine za 2017. godinu, je obiman dokument koji sadrži podatke o postupanju po oblastima ljudskih prava, kako je funkcionalno organizovan i rad po predmetima, a isti je dostupan na web stranici: www.ombudsmen.gov.ba/documents/ombudsmen.

Ova informacija sadrži citiran rezime navedenog izvještaja.

SAŽETAK GODIŠNJEG IZVJEŠTAJAO REZULTATIMA AKTIVNOSTI INSTITUCIJE OMBUDSMANA ZA LJUDKA PRAVA BiH ZA 2017. GODINU

Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda osnovni je i najstariji instrument zaštite ljudskih prava koji se ostvaruje u sistemu Vijeća Evrope. Konvencija je potpisana u Rimu, 4. novembra 1950. godine, a stupila je na snagu nakon što ju je ratificiralo osam evropskih zemalja (3. septembra 1953. godine).

Bosna i Hercegovina se obavezala da će osigurati ostvarenje najvišeg nivoa zaštite međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda. Članom II Ustava Bosne i Hercegovine utvrđeno je da će se prava i slobode predviđene Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda i pratećim protokolima direktno primjenjivati u pravnom sistemu Bosne i Hercegovine, te je istima dat prioritet nad ostalim domaćim pozitivno-pravnim propisima.

Do tada, identično kao i prethodnih godina, Ombudsmeni Godišnjim

izvještajem ukazuju na nepravilnosti kroz rad po žalbama građana, kao i povrede po oblastima i odjelima kako je organizaciono strukturiran rad Institucije.

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine iskazuju zabrinutost zbog izostanka saradnje pojedinih predstavnika vlasti u odnosu na donesene preporuke. Nepoduzimanje aktivnosti neposredno višeg tijela s ciljem pune implementacije preporuka za posljedicu ima dalje kršenje ljudskih prava i osnovnih sloboda građana.

Veliki broj predmeta iz Odjela građanskih i političkih prava proizlazi iz činjenice da je nerazumna dužina trajanja postupaka, kako sudskih tako i upravnih, najveći razlog obraćanja građana Ombudsmenima.

Žalbe građana upućene Ombudsmenima i dalje pokazuju da upravni sporovi traju izvan razumnog roka, odluke sudova donose se tako da se vraćaju tijelima uprave na ponovni postupak i po nekoliko puta (*princip ping-pong loptice*). Tijela uprave ne postupaju po odlukama sudova donesenim u upravnim sporovima, odnosno u najvećem broju slučajeva formalno-pravno donesu odluku, ali ne i suštinski.

Postupajući po pojedinačnim žalbama, Ombudsmeni su primijetili da sudovi u sudovanju izbjegavaju donijeti meritorne odluke u upravnom sporu i nakon što predmeti istog činjeničnog i pravnog osnova po nekoliko puta bivaju pred sudom, a što za posljedicu ima kontinuitet kršenja ljudskih prava.

Evidentno je da reforma pravosuđa nije dala očekivane rezultate. Veliki broj predmeta koji se nalaze u radu pred pravosudnim tijelima, neprimjerena dužina trajanja postupaka, nemogućnost pravosudnih tijela da kadrovski odgovore svim obavezama kako bi se osigurala učinkovitost u radu ukazuju da je potrebno uraditi sveobuhvatnu analizu stanja u pravosuđu Bosne i Hercegovine, te poduzeti odgovarajuće mjere s ciljem eliminisanja navedenih problema.

Nepoštivanje sudskih presuda primoralo je mnoge građane da se obrate Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine, te Evropskom sudu za ljudska prava.

Žalbe građana na rad javne uprave se odnose i na ispoljavanje neljubaznosti, neodgovarajuće radno vrijeme, upućivanje stranaka od jednog do drugog tijela, pretjeranom formalizmu, neučinkovitosti u radu, na kršenje procesnih odredbi kojim je regulisan upravni postupak. U žalbama građani iskazuju nezadovoljstvo činjenicom da se upravni postupci, pokrenuti po zahtjevima građana pred tijelima uprave, vode suprotno načelima Zakona o upravnom postupku, na način nedonošenja odluka u zakonitim rokovima, insistiranjem na dostavi velikog broja nepotrebne dokumentacije, šutnje administracije, kršenja načela pružanja pomoći nekoj stranci, nedonošenjem odluka po žalbi...

Postupajući u pojedinačnim predmetima, Ombudsmeni su provjeravali navode žalbi, koje se u najvećem broju slučajeva odnose na upravne postupke pokrenute zbog ostvarivanja i zaštite imovinskih prava. Građani su radi neažurnosti, opstrukcije, koruptivnih i drugih eventualno nezakonitih radnji podnosili kaznene prijave protiv ovlaštenih službenih osoba. Osim toga, žalbe su sadržavale i navode vezane za podnošenje krivičnih prijava zbog neizvršenja sudskih odluka, te neujednačenosti kaznenog zakonodavstva.

U izvještajnom periodu zaprimljen je jedan broj žalbi koje se odnose na rad i postupanje advokata, kako onih koje građani angažuju po vlastitom izboru, tako i onih

koji su građanima dodijeljeni po službenoj dužnosti, ali i advokata besplatne pravne pomoći. U žalbama građani izražavaju nezadovoljstvo načinom zastupanja, zalaganjem tokom postupka pred nadležnim tijelima, ističu lošu komunikaciju u smislu nedovoljne informisanosti o radnjama poduzetim u postupku, kao i propuštanjem rokova za poduzimanje pravnih radnji u postupcima.

Suština žalbi koje se odnose na slobodu izražavanja i pristup informacijama se iz godine u godinu ponavlja. Javna tijela i dalje ne poštuju rokove za donošenje odluka u prvostepenom i drugostepenom postupku, donose rješenja koja ne sadrže sve zakonom propisane elemente (obrazloženje, pouka o pravnom lijeku), formalno odobravaju pristup informacijama uz izostanak suštinskog pristupa informaciji.

Ombudsmeni i dalje zaprimaju žalbe koje su u vezi s Aneksom VII zbog toga što strane potpisnice ni nakon toliko godina nisu na svojim teritorijama u punom kapacitetu *"osigurale političke, privredne i socijalne uvjete koji će pridonijeti dobrovoljnom povratku i skladnoj reintegraciji izbjeglica i raseljenih osoba."*

U obraćanjima građana iskazano je nepovjerenje u mehanizme unutrašnje kontrole koji se odnose na postupanja policijskih službenika. Provedene postupke građani smatraju neobjektivnim i neučinkovitim. U najvećem broju slučajeva pritužbe su ocijenjene neosnovanim, a podnositelji su obaviješteni o provedenoj unutarnjoj istrazi aktom na koji nije moguće uložiti pravni lijek. Kao i prethodnih godina, policijske stanice su u vezi s predmetima koji su registrovani u Instituciji, u ostavljenom roku, dostavljale detaljne i obrazložene odgovore.

Dio žalbenih navoda odnosio se i na povredu osnovnih principa tokom provođenja postupaka imenovanja i razrješenja članova upravnih i nadzornih odbora u javnim preduzećima i ustanovama, izostanka objektivnih kriterija i netransparentnosti u postupku odlučivanja, povrede odredbi zakona o sukobu interesa u institucijama i tijelima vlasti svih nivoa tokom imenovanja, nepostupanja po odredbama pozitivnog zakonodavstva koje propisuju postupak po prigovoru na odluke o imenovanju, itd.

Nezaposlenost je poprimila velike razmjere u Bosni i Hercegovini, a građani u kontaktu s Ombudsmenima, često ističu da su diskriminirani prilikom prijema u radni odnos po raspisanim konkursima, da nemaju jednake mogućnosti dobiti posao te, da su često raspisani konkursi namješteni. Svjesni svoje bespomoćnosti, a u želji da sebi i članovima svoje porodice osiguraju egzistenciju, građani Bosne i Hercegovine, nerijetko i cijele porodice, prinuđeni su napuštati svoje domove i odlaziti na rad u druge zemlje.

Ombudsmenima se i dalje podnose žalbe u predmetima u kojima inspekcija donese rješenje o rušenju nelegalno izgrađenog objekta, ali se isto ne izvrši jer investitor podnese zahtjev za legalizaciju o kojem se, opet, ne odluči u zakonskom roku. Tako se stranka dovodi u nezavidnu situaciju, odugovlačenja i donošenja konačne odluke u postupku legalizacije i izvršenja rješenja o rušenju, što povećava pravnu nesigurnost.

Kao i prethodnih godina, žalbe pritvorenika/zatvorenika su se odnosile na nezadovoljstvo kvalitetom pružene zdravstvene zaštite, pitanja korištenja

vanzavodskih pogodnosti, uvjete smještaja i tretmana, nekorektno ponašanje zavodskih službenika ili drugih zatvorenika, nemogućnost ostvarivanja radnog angažmana. Određen broj žalbi odnosio se na sadržaj pravomoćnih sudskih odluka kojima se oglašavaju krivim, što nikako ne može biti predmet postupanja niti preispitivanja Ombudsmena, o čemu se osuđene osobe pismenim ili usmenim putem obavještavaju.

Ne treba zaboraviti da je u Bosni i Hercegovini na snazi sistem u kojem postoje četiri zakona o izvršenju krivičnih sankcija, u krajnjoj liniji to može imati za posljedicu postojanje različitih pravnih normi koje uređuju istu oblast (ili pitanje) na različit način, što opet može dovesti do nejednake primjene istih. Ovakvo stanje neminovno dovodi do nejednakog tretmana osuđenih lica, a u ovisnosti o tome u kojem dijelu Bosne i Hercegovine su osuđeni na kaznu zatvora ili drugu kaznu, odnosno u kojoj ustanovi i u kojem entitetu izdržavaju kaznu zatvora. Ombudsmeni, također, zapažaju da nejednakom tretmanu zatvorenika/pritvorenika doprinosi i činjenica da se na osuđena lica koja izdržavaju kaznu lišenja slobode primjenjuju različita pravila sadržana u pravilnicima i drugim podzakonskim aktima koji se primjenjuju, ovisno o tome koji je sud izrekao kaznu zatvora npr. da li su u pitanju sudovi entiteta ili Sud Bosne i Hercegovine.

Ombudsmeni su mišljenja da su pravnim prazninama i nedorečenostima glede mogućnosti premještaja iz kazneno-popravne ustanove jednog u kazneno popravnu ustanovu drugog entiteta, najviše oštećena osuđena lica koja imaju prebivalište, odnosno boravište u drugom entitetu, jer praktično gube kvalitetan kontakt s porodicom, a što je značajno imajući u vidu složenu i tešku ekonomsko-socijalnu situaciju i što u konačnici rezultira otežanom rehabilitacijom. Upravo zbog svega navedenog, Ombudsmeni su s ciljem osiguravanja jasnoće i dosljednosti zakona u ovoj oblasti u predmetu 2-SA-07-107/16 uputili Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine, Federalnom ministarstvu pravde i Ministarstvu pravde Republike Srpske, inicijativu za izmjene i dopune Zakona o izvršenju krivičnih sankcija u Federaciji Bosne i Hercegovine i Zakona o izvršenju krivičnih sankcija Republike Srpske. Na žalost, do izmjene Zakona o izvršenju krivičnih sankcija u Federaciji Bosne i Hercegovine po inicijativi Ombudsmena nije došlo.

Ombudsmeni i ovim izvještajem ukazuju nadležnim tijelima, na svim nivoima vlasti, na veoma značajan problem nedostatka koordiniranog i sistemskog djelovanja u slučajevima vršnjačkog nasilja, što svakako ima za posljedicu nedostatak systemske prevencije i mjera zaštite. Sasvim je jasno da je potrebno uspostaviti jasna, definisana pravila ponašanja u školama, ojačati ulogu psihologa i socijalnih radnika, uvesti preventivne mjere, ohrabriti izvještavanje o vršnjačkom nasilju među djecom i školskim zaposlenicima, osmišljavati i provoditi kontinuirane kurseve o vršnjačkom nasilju za sve koji su uključeni u rad s djecom.

Veoma je važno naglasiti da se posebna pažnja mora posvetiti nasilju na internetu i novim trendovima nasilja nad djecom: sexting, grooming, lažni facebook profili, itd. Nadležna tijela ministarstava unutrašnjih poslova moraju pratiti trendove i biti upoznata s brojnim aplikacijama na internetu.

U Bosni i Hercegovini se u posljednje vrijeme dosta govori o eksplicitnoj zabrani tjelesnog kažnjavanja djece. Ombudsmeni ističu da bi ova eksplicitna

zabrana predstavljala jednu novu stepenicu, novo poglavlje u kvalitetnijem odrastanju djece predškolskog uzrasta, odnosno djece u ranom, srednjem i kasnom djetinjstvu.

S druge strane, roditelji djece s posebnim potrebama i poteškoćama u razvoju u neposrednoj korespondenciji s predstavnicima Institucije ombudsmena ističu da od nadležnih tijela očekuju više razumijevanja i senzibiliteta, kao npr. u slučajevima kada bez obzira na činjenicu da ne može i neće biti ozdravljenja i poboljšanja u liječenju bolesti/smetnje, nadležni zahtijevaju procjenu radne sposobnosti, pribavljanja nalaza i mišljenja za različite komisije. Ombudsmeni su kroz postupke istraživanja ukazivali nadležnim tijelima na obavezu stvaranja jednakih uvjeta, bez diskriminacije na osnovu invalidnosti: fizičkom okruženju, prijevoznim sredstvima, informacijama i komunikacijskim tehnologijama i sistemima, drugim objektima i uslugama.

Iako ukupan broj žalbi prati trendove iz prethodnih godina, primjetno je da su žalbe iz oblasti diskriminacije sve osnovanije, da se stranke često obraćaju Ombudsmenu putem punomoćnika, te da se preporuke Ombudsmena sve češće koriste kao dokazno sredstvo u sudskim postupcima. Ovakvi trendovi ukazuju na veće povjerenje koje građani imaju u Ombudsmene i snagu odluka koje donose.

Postupak po pojedinačnim žalbama građana predstavlja najznačajniji vid zaštite ljudskih prava. U Instituciji ombudsmena u 2017. godini registrovano je ukupno 174 predmeta diskriminacije. Ombudsmeni ističu da su određeni predmeti riješeni pozitivno i prije izdavanja preporuke, bilo posredovanjem, poticanjem prijateljskog rješenja poduzimanjem medijacije između strana u sporu, tako da odgovorno javno tijelo samo koriguje svoje postupanje nakon prvog obraćanja Ombudsmena.

U Specijalnom izvještaju o upotrebi službenog jezika i pisma u Bosni i Hercegovini Ombudsmeni su nadležnim tijelima ukazali na dužnost poduzimanja mjera, s ciljem da se svakom djetetu u bilo kojem dijelu Bosne i Hercegovine omogući jednak pristup obrazovanju, a što se naročito odnosi na područja sa značajnom povratničkom populacijom, u oba entiteta, te ih podsjetili da svako nepostupanje u tom smislu, prema odredbama Zakona o zabrani diskriminacije u Bosni i Hercegovini, otvara pitanje prekršajne i građanske odgovornosti. Ombudsmeni su, također, podsjetili da princip najboljeg interesa djeteta zahtijeva od svih tijela nadležnih za procese obrazovanja u Bosni i Hercegovini da poduzmu napore koji će rezultirati uspostavom okruženja koje podržava osobnost učenika, uz odsustvo bilo kakvog oblika diskriminacije.

Žalbe građana iz oblasti visokog obrazovanja odnose se na povrede prava napredovanja, odbrane doktorske disertacije, dovođenja u zabludu u vezi s ostvarivanjem ECTS bodova po završenom fakultetu.

Ombudsmeni koriste ovu priliku da ukažu da, bez obzira na pojedinačne presude koje tretiraju često samo proceduralne aspekte odlučivanja o zahtjevima građana, prava građana u oblasti visokog obrazovanja trebaju biti jednaka bez obzira na to da li se radi o privatnim ili javnim obrazovnim ustanovama.

Iako je broj obraćanja građana ovoj Instituciji zbog mobinga konstantno visok, taj broj i dalje nije stvarni pokazatelj stanja u Bosni i Hercegovini. Institucija ombudsmena dolazi do ovakvog zaključka na osnovu svjedočenja stranaka i medijskih natpisa kada najčešće na svjetlo dana izlaze najteže posljedice mobinga.

Tokom 2017. godine ostvarena je saradnja sa oko 40 medijskih kuća iz zemlje i regiona (kako štampanih, tako i elektronskih), uz nastojanje zaposlenika Institucije da se na njihove upite odgovori što je moguće prije i sadržajnije, ne ostavljajući nijedno obraćanje bez odgovora. Interesovanje za pitanja iz nadležnosti Institucije ombudsmena Bosne i Hercegovine iskazale su različite medijske kuće, kao što su:

BHT1, RTRS, FTV, N1, Al Jazeera Balkans, TV Alfa, kao i Nezavisne novine, Glas Srpske, Dnevni avaz, Euroblic, Radio Brčko, Radio Slobodna Evropa, novinske agencije FENA i SRNA, a u skladu s trendovima i sve veći broj portala (diskriminacija.ba; etratika.net; faktor.ba, klix, buka i dr.).

TABELARNI PRIKAZ STATISTIČKIH POKAZATELJA
(rad po žalbama po odjelima u 2017.godini)

ODJEL	Zaprimljeno u 2017. god.	Preneseno iz ranijih godina	Ukupno rađeno u 2017. god.	Ukupno završeno u 2017. god.	Preneseno u 2018. god.
01 - Odjel za praćenje prava djece	172	120	292	143	149
02 - Odjel za praćenje prava osoba s invaliditetom	51	49	100	71	29
03 - Odjel za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina	8	8	16	4	12
04 - Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna pitanja	755	365	1120	680	440
05 - Odjel za praćenje političkih i građanskih prava	1861	997	2858	1702	1156
06 - Odjel za eliminaciju svih oblika diskriminacije	178	141	319	156	163
07 - Odjel za praćenje prava pritvorenika/zatvorenika	135	123	258	152	106
UKUPNO	3160	1803	4963	2908	